

POSTANOWIENIE

27 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Skarbu Państwa – Staroście W.
przeciwko D. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo-
akcyjnej w W.
o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
na skutek skargi kasacyjnej Skarbu Państwa – Starosty W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 31 lipca 2023 r., XV Ca 806/23,

1. odrzuca skargę kasacyjną w części, tj. co do punktu 1 zaskarżonego wyroku w zakresie dotyczącym obniżenia kwoty tytułem kosztów procesu;
2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie;
3. zasądza od Skarbu Państwa – Starosty W. na rzecz D. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej w W. kwotę 3.750 zł (trzy tysiące siedemset pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego – wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po upływie tygodnia od dnia doręczenia powodowi odpisu postanowienia do dnia zapłaty.

[P.L.]

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną Skarbu Państwa – reprezentowanego przez S. od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 31 lipca 2023 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy podnieść, że skargą kasacyjną został objęty cały zaskarżony wyrok, a więc również jego punkt 1, w którym Sąd Okręgowy zmienił ten wyrok w ten sposób, że zasądzoną w punkcie 2 kwotę obniżył do 7 500 zł. Jest to zatem dla powoda wnoszącego skargę kasacyjną rozstrzygnięcie korzystne, gdyż dotyczy zmniejszenia zasądzonych na rzecz jego przeciwnika procesowego kosztów procesu z 12 500 zł do 7 500 zł. Czyni to skargę skierowaną przeciwko temu rozstrzygnięciu za niedopuszczalną ze względu na brak pokrzywdzenia (*gravamen*). Oznacza to, że w tej części skarga kasacyjna powoda podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna, na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. (zob. uchwałę 7 sędziów SN – zasadę prawną z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. np. postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; z 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in. że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący opart na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje także, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1093 ze zm.) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Jeżeli strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz.

75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14). Oceniając wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłankę oczywistej zasadności skargi, nie da się nie dostrzec, że ma ona charakter wyjątkowy. W konsekwencji w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi powinna dać się stwierdzić na pierwszy rzut oka bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (zob. np. postanowienie SN z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo). Skarżący, przedstawiając – jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” – powinien zatem wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (zob. postanowienia SN: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20).

Odnosząc się do twierdzeń powoda, zauważenia wymaga, że Sąd odwoławczy sporządził szczegółowe uzasadnienie, rozważył wszelkie, niezbędne okoliczności sprawy. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa procesowego, w konfrontacji z treścią uzasadnienia Sądu drugiej instancji i przyjętego przez niego kierunku rozstrzygnięcia sprawy, świadczą o polemicznym charakterze stanowiska zaprezentowanego przez skarżącego. Brak akceptacji przez powoda stanowiska przyjętego przez Sąd Okręgowy nie świadczy o tym, że wniesiona skarga jest oczywiście uzasadniona. Wywód zaś zawarty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sprowadzał się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś wykazania, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom.

Sąd Okręgowy poparł ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, wyjaśniając, że kluczowym zagadnieniem podlegającym weryfikacji było stwierdzenie, czy pomimo istnienia prawomocnego orzeczenia w postaci wyroku [...], możliwe jest ponowne uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem

prawnym w oparciu o dokument, który istniał już w dacie orzekania w poprzedniej sprawie.

Jak wyjaśnił Sąd drugiej instancji, aby odmiennie ustalić stan faktyczny sprawy, czyli odmiennie ustalić stan księgi wieczystej niż w ustaleniach poczynionych w sprawie [...], powód powinien powołać się na zdarzenie prawne, które miało miejsce już po dacie wydania orzeczeń wskazanych przez Sąd *meriti* w motywach rozstrzygnięcia. Powód tego nie uczynił, a zatem uznać należy, że przedstawił on jedynie swój punkt widzenia, wywodzony z własnej oceny materiału dowodowego, powołując się jedynie na decyzję [...], która istniała w dacie ustalania w poprzednich sprawach stanu prawnego księgi wieczystej.

Nie można również pominąć, że Skarb Państwa był już wpisany jako właściciel przedmiotowej nieruchomości, ale wpis ten został wyeliminowany z obrotu prawnego właśnie na mocy orzeczenia Sądu [...], wydanego w sprawie [...]. Zatem wniesienie powództwa w niniejszej sprawie w istocie zmierzało do ponownego rozstrzygnięcia kwestii, które stanowiły już przedmiot prawomocnego orzeczenia. Powód zatem dąży do powtórnego rozpoznania tej samej sprawy, co jest niedopuszczalne.

Należy również wskazać, że w istocie powaga rzeczy osądzonej nie istnieje wówczas, gdy uległy zmianie okoliczności będące podstawą poprzedniego rozstrzygnięcia, a więc jeżeli zasadność roszczenia w świetle nowego stanu faktycznego może zostać oceniona odmiennie niż we wcześniejszym postępowaniu (zob. np. wyroki SN: z 5 października 1973 r., I CR 511/73; z 18 kwietnia 1980 r., IV CR 85/80, OSNCP 1980, nr 11, poz. 214; z 21 czerwca 2006 r., II CSK 34/06; z 26 kwietnia 2023 r., II CSKP 1754/22; postanowienia SN: z 9 października 2014 r., IV CSK 37/14; z 23 lutego 2022 r., II CSKP 46/22). Chodzi jednak o zmianę stanu faktycznego (zdarzenia), które nastąpiły już po wydaniu orzeczenia tworzącego stan rzeczy osądzonej (postanowienie SN z 3 października 2023 r., I CSK 2831/23).

Powtórzenia jednak wymaga, że powołana decyzja [...] istniała już w dacie ustalenia przez Sądy w poprzednich postępowaniach stanu prawnego księgi wieczystej. Nie ma zatem podstaw do uznania, aby zaistniały nowe fakty, które uzasadniałyby tezę odnośnie do ponownego rozpoznania sprawy. Ponowne badanie problematyki odnoszącej się do kwestii uzgodnienia treści księgi wieczystej z

rzeczywistym stanem prawnym w tym wypadku nie jest możliwe, bowiem problematyka ta została już prawomocnie rozstrzygnięta.

Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika także, aby Sąd *meriti* orzekł wbrew stanowisku Sądu Najwyższego, które zakłada, że przy rozpoznawaniu powództwa z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece sądowi nie wolno badać ważności decyzji administracyjnej. Jednakże sąd ma obowiązek badania rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta. Sąd bada prawo własności takiej nieruchomości, a więc ocenia skuteczność zdarzenia cywilnoprawnego, z którego wywodzi się prawo. Jeżeli tym zdarzeniem jest decyzja, wówczas obowiązkiem sądu jest rozważyć dla potrzeb postępowania cywilnego, czy istotnie zdarzenie takie wprowadziło, czy też nie dokonało zmiany prawa własności konkretnej nieruchomości (wyrok SN z 12 maja 2005 r., III CK 565/04).

Z tych względów, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 5 pkt 8 w zw. z § 2 pkt 8 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.).

[P.L.]

[ms]